Niilo Tarnanen Minna Hovi
Puheenjohtaja Pääsihteeri
Suomen musiikkineuvosto (Finnish Music Council Association ry)
17.10.2024

**Suomen musiikkineuvoston lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle**

**Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025**

**Teema: Taide ja kulttuuri. Vuoden 2025 talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet (OKM:n hallinnonalaa koskien).**

*Suomen musiikkineuvosto kokoaa laajasti musiikkielämän järjestöjä niin ammattimaisen musiikin harjoittamisen, harrastamisen kuin koulutuksen ja kasvatuksenkin kentältä. Kiitämme lausuntopyynnöstä ja haluamme lausua asiassa seuraavaa.*

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahasäästöistä suhteettoman suuri osuus kohdistuu taiteen ja kulttuurin määrärahoihin (29.80). Samanaikaisesti eräiden kulttuurituotteiden arvonlisäveron neljän prosenttiyksikön korotuksen kanssa toteutettuna nämä määrärahaleikkaukset heikentävät voimakkaasti taiteellisen ja luovan työn tekemisen edellytyksiä, vähentävät osallisuutta kulttuuriin ja lisäävät väestöryhmien eroja osallistumisessa.

Talousarvioesityksen vaikutus on siten täysin päinvastainen niin hallitusohjelman kuin itse talousarvionkin yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittuihin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin nähden sekä ristiriidassa Suomen valtion allekirjoittamien kansainvälisten kulttuurijulistusten kanssa (esim. Mondiacult 2022).

Petteri Orpon hallituksen sivistysvihamielinen ratkaisu leikata kulttuurista yleistä säästölinjaa enemmän heijastelee sitä, että taiteen ja kulttuurin arvoa eikä merkitystä ymmärretä.

Taide ja kulttuuri ovat kansantaloutta vahvistavia aloja, joista leikkaaminen heikentää väestön hyvinvointia, henkistä huoltovarmuutta, elinikäistä oppimista ja kestävän kasvun edellytyksiä. Tavoite saattaa valtiontalous kestävälle pohjalle ei edisty

leikkaamalla itsensä moninkertaisesti takaisin tuottavista taiteen ja kulttuurin määrärahoista, vaan karkaa kauemmas.

Pienen kielialueen oman kulttuurin elinvoimaisuus ja monimuotoisuus eivät talousarvioesityksen valossa nauti sitä valtiovallan erityistä arvostusta, jonka varaan maamme identiteettiä on historian saatossa rakennettu.

**Musiikkielämän toimintaedellytysten sekä Kansainvälisen Musiikkineuvoston (International Music Council) määrittelemien musiikkioikeuksien toteutumisen näkökulmasta Suomen musiikkineuvosto kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin kipupisteisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla:**

1. **Tuntuvat leikkaukset taiteen ja kulttuurin valtionosuuksiin ja -avustuksiin sekä yksityisen kopioinnin hyvityksen puolitus vahingoittavat musiikkielämää**

Leikkausten seurauksena on suomalaisen musiikkielämän näivettyminen, yleisöjen jääminen enenevissä määrin ulkomaisten sisältöjen varaan sekä osaamisen, työpaikkojen ja yritysten menettäminen. Osallisuus musiikkikulttuuriin heikkenee saavutettavuuden mukana.

- Taiteen ja kulttuurin valtionavustuksista (29.80.50) leikataan 10 miljoonaa. Suuri osa kulttuurileikkauksista kohdistuu siis suoraan ns. vapaaseen kenttään, jonka merkitys musiikkikulttuurin monimuotoisuudelle, uusiutumiselle, saavutettavuudelle ja viennille on keskeinen. Leikkaus tarkoittaa lukuisten pienten yhteisöjen ja ryhmien toiminnan supistamista tai alasajoa. Valmiiksi epävarmoissa työmarkkina-asemissa olevien musiikin freelancer-ammattilaisten työllisyys heikkenee ja musiikkikulttuurin kirjo kapenee.

- Leikkauksesta noin 4,9 miljoonaa kohdistuu Taiteen edistämiskeskus Taiken jakamiin avustuksiin ja kohdeapurahoihin. Taiken säästöt kohdistuvat taideyhteisöjen toiminta- ja erityisavustuksiin, taiteilijoiden ja työryhmien kohdeapurahoihin, alueellisiin apurahoihin sekä yhteisöavustuksiin. Viime mainitut vaikuttavat festivaaleihin, kulttuurihyvinvointiin ja osallisuuteen, kulttuurilehtiin ja verkkojulkaisuihin, lasten- ja nuortenkulttuuriin sekä kulttuurien moninaisuuteen ja rasisminvastaiseen toimintaan.

- Esittävän taiteen ja museoiden valtionosuudesta leikataan 7,5 miljoonaa ja saman momentin (29.80.31) alaiset harkinnanvaraiset avustukset (3 miljoonaa) poistetaan määrärahoista kokonaan. Valtionosuuksien leikkaaminen seitsemällä prosentilla johtaa orkesterien konserttitoiminnan supistumiseen ja pahimmissa tapauksissa joidenkin orkesterien lakkautuksiin. Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n arvion mukaan valtionosuusleikkauksesta kärsivät erityisesti lapset, nuoret, ikäihmiset ja pienet paikkakunnat. Esitystoiminnan taloudellisten ehtojen tiukentuminen vähentää paitsi esitysmääriä myös niiden sisällöllistä moninaisuutta ja uusien musiikkiteosten kysyntää.

- Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksu (29.80.41) ei ole harkinnanvarainen tuki, vaan EU-sääntelyyn perustuva kompensaatio taiteilijoille aiheutuvasta haitasta. Budjettiriville merkitty perustelu “tasomuutos yksityisen kopioinnin vähennyttyä” on harhaanjohtava. Nykytason mukainen 11 miljoonaa euroa ei riitä kattamaan kuin murto-osan tekijöille aiheutuvasta haitasta. Hyvitysmaksu on ratkaisevan tärkeä suomalaisen musiikkielämän monimuotoisuuden ja uusiutumisen kannalta kanavoituessaan muun muassa Musiikin edistämissäätiön jakamiin tukiin. Valtiontalouden kannalta mitätön, mutta suomalaisen musiikkielämän monimuotoisuuden ja uusiutumiskyvyn kannalta tärkeä 5,5 miljoonan säästö on peruttava ja nykyinen taso säilytettävä, kunnes OKM:n käynnistämä selvitystyö hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisesta valmistuu.

## 2. Ammatillisen koulutuksen tuntuvat leikkaukset rapauttavat myös musiikin koulutusjatkumoa

Musiikkielämän tulevaisuuskestävyydelle on ratkaisevaa taata yhtenäinen koulutusjatkumo taiteen perusopetuksesta toisen asteen kautta korkea-asteelle. Eräät OKM:n määrärahaleikkaukset heikentävät musiikin koulutusjatkumoa.

Ammatilliseen koulutukseen kohdistuva yhteensä 120 miljoonan määrärahaleikkaus heikentää musiikin ammatilliseen koulutuksen järjestämisen edellytyksiä.

- Leikkausten seurauksena voi olla koulutusohjelmien tai opintolinjojen lakkautuksia. Nivelvaiheen musiikkikoulutuksen maantieteellinen kattavuus heikkenee, ja säilyvissä oppilaitoksissa kyky vastata erilaisiin työelämän vaatimiin osaamisprofiileihin kaventuu.
- Opetuksen resursseista leikkaaminen heikentää oppimistuloksia. Korkeakouluihin hakeutuvien pohjaosaaminen heikkenee. Suomalainen musiikkikenttä on vaarassa menettää yhden huolella rakentamistaan vahvuuksista: musiikin ammattilaisten korkean osaamistason, jolle kansainvälinen menestys ja musiikkivienti keskeisesti perustuvat.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin kohdistuva valtionosuuden ja -avustuksen 584 000 euron toimintamenosäästö heikentää musiikkialan koulutuspohjaa ja alueellista saavutettavuutta.

Taiteen perusopetuksen osalta muiden kuin valtionosuutta saavien oppilaitosten harkinnanvaraisista tuista leikataan 100 000 euroa (- 25 %).

- Esitys heikentää taiteen perusopetuksen saavutettavuutta kaikkien yhdeksän taiteenalan osalta, myös musiikin, ja on ristiriidassa hallitusohjelman mukaisen taiteen perusopetuksen lain ja rahoitusjärjestelmän uudistuksen tavoitteiden

kanssa. Musiikin koulutusjatkumo rapautuu siis myös taiteen perusopetuksen osalta.

- Taiteen perusopetuksen heikentämisellä on kauaskantoiset vaikutukset musiikkielämän tulevaisuuteen: tavoitteellisen musiikin harrastamisen piirissä olevien lasten määrä vähenee, mikä heijastuu suoraan ammatilliseen ja korkeakoulutukseen hakeutuvien ja siten tulevien musiikin ammattilaisten määriin.

Koulutusalan määrärahavähennysten vaikutus on vastakkainen OKM:n hallinnonalan yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina mainittujen oppimistulosten ja koulutustason noston sekä perustaitojen osaamisen vahvistamisen kanssa.

**Lopuksi**

Lausuntokierroksella olevan valtioneuvoston kulttuuripoliittisen selonteon osoittama tulevaisuusvisio ei tule toteutumaan ilman merkittäviä julkisia, myös valtion lisämäärärahoja. Hallituksen talousarvioesitys heikentää voimakkailla leikkauksillaan tulevan kasvun edellytyksiä ja työntää tavoitetta kulttuuri- ja luovien alojen BKT-osuuden kaksinkertaistamisesta yhä kauemmas tulevaisuuteen.

Yksi kulttuuripoliittisen selonteon neljästä päätavoitteesta on kulttuuri jokaisenoikeutena. Talousarvioesitys heikentää oleellisesti myös tämän perusoikeuden toteutumista, mihin Suomen musiikkineuvosto on erittäin pettynyt.

Helsingissä 17.10.2024

Niilo Tarnanen Minna Hovi

puheenjohtaja pääsihteeri

Suomen musiikkineuvosto (Finnish Music Council Association ry)